

Nola egin testu-laburpena?

Adibide bat eta aholku batzuen ondoren, aholku horiek praktikan jartzeko laburpen bat osatuko duzu, sendagaien patenteei buruzko artikulua batetik abiatuta.

Sekuentzia honetan, azalpen-testuen laburpenak egiteko zenbait aholku praktikan jarriko dituzu. Horri begira, jarduera hauek egingo dituzu.

- Testu-laburpenak egiteko aholkuei eta ereduari erreparatu.
- Gidoia osatu: paragrafo bakoitzaren laburpena aukeratu.
- Aholkuei jarraituz, egin testu-laburpena.
- Egindakoa txekatu: autoebaluaziorako galdetegiari erantzun.

Erreparatu gidoiari eta egin laburpena

Testu bat laburtzeko garrantzitsua da urrats batzuei jarraitzea. Guk honakoak proposatzen dizkizugu:

1. Irakurri testua gutxienez bi aldiz. Eta lehendabizi **gako-hitzak** azpimarratu.
2. Ondo ulertu zein den **testuaren gaia** eta idatzi.
3. Paragrafo bakoitzeko **idea nagusia** azpimarratu.
4. Azpimarratutako ideia nagusien zerrenda egin, **laburpenaren gidoia** osatzeko.
5. **Idatzi laburpena**: ideia nagusi bakoitzeko paragrafo bakar bat idatzi, esaldien arteko loturak eta puntuazio-marka egokiak erabiliz. Behar izanez gero, jatorrizko bertsioan agertzen diren hitzen baliokideak ere erabil daitezke.

Proposatzen dizugun gidoi honi jarraituz, behean laburpena idatzi behar duzu. Saiatu azaldutako urratsak kontuan hartzen.

GIDOI-PROPOSAMENA

1. **Sarrera**: sortu berri diren jokoen menpe bizi diren pertsonen kopurua asko igo da.
2. **Nola eragiten du** menpekotasun honek? kontrolik ez, bere bizimoduko esparru desberdinetan eragiten du, isolamendu sozialerako joera.
3. **Ondorioak** agerikoak dira: ekonomikoak, familiarak, ...
4. **Konponbideak**: medikuen laguntza, denbora hori beste jarduera batekin bete beharra.

LUDOPATIA: GALTZEN IKASI BEHARRA

(1) Apustu-jokoa oso fenomeno sustraitua da pertsonen portaeran. Nolanahi ere, sortu berriak diren jokoetan, makina txanponjaleetan edo bingoetan, esate baterako, ikaragarri gehitu da jokoaren mendekotasun psikologikoan erori diren pertsonen kopurua, heldu zein gazte izan. Gutxi gorabehera 3 jokalaria patologikotik 2 gizonezkoak dira.

(2) Baina, ludopatak ote dira jokatzeko duten pertsona guztiak? Jakina ezetz. Ludopatia azken batean, jokatzeko duen pertsonak bere jokoa kontrolatzeko duen gaitasun eza da. Horrela, bere jokatzeko erak bere bizimoduko esparru garrantzitsuei eragiten die (osasunari, ekonomiari, familiari, lanari, lagunei...). Jokoa kontrolik gabe sartu ahala, pertsona horrek gero eta denbora eta diru gehiago dedikatzen dio jardura horri. Egoera horretan, apurka, beste jardueretarako interesa galtzen du eta isolamendu sozialerako joera gehitu egiten zaio. Jokozale patologikoak ezin dio jokatzeari utzi edota ez da gai era eraginkor batean bere jokatzeko era kontrolatzeko, nahiz eta horretarako borondatea izan.

(3) Neurritz kanpoko jokozaletasunaren ondorioz agerikoenak galera ekonomikoak dira eta zorrak agertzea. Jokatzeko duen pertsona berea ez den dirua "agortzea" ere heltzen da, eta hori berez lapurreta da. Ondorioz, justiziarekin arazoak ager daitezke. Horri familia eta lagunengandiko konfiantza galtzea gehitu behar zaio. Jokozalea den pertsona gehien maite ditueni gezurak esaten hasten da bere arazoak estaltzeko, eta bere gezurrak agertu ahala, senideekiko gatazkak, banaketa mehatxuak, dibortzioak, lan-arazoak eta isolamendu soziala ghitzen dira.

(4) Egoera horren aurrean, jokozaleak bere oreka psikikoa ere hondatua ikusten du eta erraza da depresioan erortzea. Hori dela-eta, laguntza behar du. Beraz, garrantzitsua da medikuaren kontsultara joatea eta han esandakoak betetzea. Bestalde, jokoa behin betiko utzi nahi badu, denbora huts hori beste jardueraren batekin bete beharko du, baina bere buruari kalte egin gabe.

Osatu gidoia

Orain testu bateko gidoia osatuko duzu. Horretarako, irakurri artikulua hau paragrafoz paragrafo eta aukeratu horren laburpen zuzena. Ariketa egin baino lehen, azpimarratu paragrafoaren gako-hitzak, ariketa ondo egiten lagunduko dizu.

Testua

«Munduko botika» deitzen zaio Indiari. Sendagai generikoen industria oso indartsua du, eta horrek eman dio ezizena. Mendebaldean hartzen diren botika asko handik datoz. Batzuek generikoen industriaren alde egitea leporatzen diote Indiari, eta horri atxikitzen dizkiote patenteak ematean egiten duen irakurketa murrizta. Baina, mendebaldeko herrialdeetan marka-botikak ekoizten dituzten enpresa multinazionalak erraztasunak dituzte negozioa egiteko.

Patentea da zurrumbilo honen eragilea. Herrialde bakoitzak du egile-eskubideak emateko eskumena, eta hori, askotan, gatazken iturburu izan ohi da. Baimena estatuek ematen dute, eta estatuan baizik ez dute baliorik. Horregatik, farmazia-enpresek produktua merkaturatu nahi duen herrialde orotan patentatu behar dute botika.

«Munduko botika» Munduko Merkataritza Erakundean sartutakoan agindu zuen patenteak ematen hasiko zela eta ordura arte jasotako eskariak berrikusiko zituela. Baina jabetza-eskubide horren irakurketa murriztagoa egiten du mendebaldeko herrialdeekin konparatuta. Adibidez, produktu baten oinarritzko aurrerapena, aldaketa txiki bat edo antzeko produktu bat ez ditu onartzen patentea emateko garaian. Batzuetan hor dago gatazkaren muina, patentea emateko muga non jartzen den. Hala gertatu zen Norvatis farmazia enpresak leuzemia tratatzeko sortzen duen Glivec botikarekin. Aldaketak egin zituen produktuan patentea luzatzeko asmoz, baina ez zioten onartu. Botika horrek 2.600 dolarreko (1.925 euro) kostua zuen hilean. Generikoak, berria, 175 dolarrekoa (129 euro).

Normalean, markako sendagaiak baino merkeagoak izan ohi dira generikoak. Iturria botikariak esan duenez, sendagai generikoak mendebaldean garatu dira aspaldidanik: Alemanian, Ingalaterran eta AEBetan ekin zioten bideari, eta geroago ailegatu zen Mediterraneo inguruko herrialdeetara. Aitzindarien herrialdeetan dago garatuen, gainera. Gobernu guziek erabiltzen dute generikoen industria dirua aurrezteko, eta esaten dute aurreztutako dirua beste gaitzak ikertzeko erabiltzen dutela.

Laburpena

Sendagai generikoak mendebaldean aspalditik garatu dira. Egun gobernu guztiek erabiltzen dituzte dirua aurrezteko.

Herrialde bakoitzak egile-eskubideak emateko eskumena, eta horrek askotan istiluak sortzen ditu.

Indiak, «Munduko botikak» patenteak ematean, ordura artekoak berrikusi eta muga gehiago jartzen ditu. Hor dago gatazkaren muina.

Indiak sendagai generikoen industria indartsua. Aldiz, mendebaldeko herrialdeetan marka-botiken bidez multinazionalak negozioak egiteko erraztasuna.

Osatu gidoia eta egin laburpena

Orain, lehen emandako aholkuak praktikan jarriko dituzu. Lehen egindako gidoitik abiatuta idatzi testuaren laburpena. Behean erabilgarri izan daitezkeen zenbait lotura-hitz dituzu.

DATUAK EDO IDEIAK GEHITZEKO

Ere, gainera, bestalde, halaber, orobat, behintzat, behinik behin

ADIBIDEAK EMATEKO

Alegia, kasu, hots, esaterako,

Hala nola, besteak beste, hona hemen, honako hauek, hala ... nola (adibide bat baino gehiago)

AURKARITZA

Ordea, berriz, oster, aitzitik, alabaina, haatik, dena dela

ARRAZOITZEKO: KAUSA-ONDORIOA

Ezen, izan ere, alabaina, zeren

Beraz, bada, hortaz, orduan, honenbestez, Hori dela eta, hala

SENDAGAIEN PATENTEAK

Herrialde batzuek botiken eskusibotasuna emateko irakurketa murrizta egiten dute, eta sarri farmazia industria haserretu egiten da. Pertsonak sendatzea ez da negozio arrunta.

«Munduko botika» deitzen zaio Indiari. Sendagai generikoen industria oso indartsua du, eta horrek eman dio ezizena. Mendebaldean hartzen diren botika asko handik datoz. Batzuek generikoen industriaren alde egitea leporatzen diote Indiari, eta horri atxikitzen dizkiote patenteak ematean egiten duen irakurketa murrizta. Baina, mendebaldeko herrialdeetan marka-botikak ekoizten dituzten enpresa multinazionalak erraztasunak dituzte negozioa egiteko.

Patentea da zurrumbilo honen eragilea; hau da, sendagai berria sortzen duenak denbora batez produktua ustiatzeko eskusibotasuna izatea. Herrialde bakoitzak du egile-eskubideak emateko eskumena, eta hori, askotan, gatazken iturburu izan ohi da. Baimena estatuek ematen dute, eta estatuan baizik ez dute baliorik. Horregatik, farmazia-enpresek produktua merkaturatu nahi duen herrialde orotan patentatu behar dute botika.

«Munduko botika» MME Munduko Merkataritza Erakundean sartzearekin batera agindu zuen patenteak ematen hasiko zela eta ordura arte jasotako eskariak berrikusiko zituela. Baina jabetza-eskubide horren irakurketa murriztagoa egiten du mendebaldeko herrialdeekin konparatuta. Adibidez, produktu baten oinarritzko aurrerapena, aldaketa txiki bat edo antzeko produktu bat ez ditu onartzen patentea emateko garaian. Izan ere, eskusibotasuna luzatzeko nahia egon liteke trikimailu horren atzean. Batzuetan hor dago gatazkaren muina, patentea emateko muga non jartzen den. Hala gertatu zen Norvatis farmazia enpresak leuzemia tratatzeko sortzen duen Glivec botikarekin. Aldaketak egin zituen produktuan patentea luzatzeko asmoz, baina ez zioten onartu. Botika horrek 2.600 dolarreko (1.925 euro) kostua zuen hilean. Generikoak, berria, 175 dolarrekoa (129 euro).

Generikoekin bueltaka

Normalean, markako sendagaiak baino merkeagoak izan ohi dira generikoak. Iturria botikariak esan duenez, sendagai generikoak mendebaldean garatu dira aspaldidanik: Alemanian, Ingalaterran eta AEBetan ekin zioten bideari, eta geroago ailegatu zen Mediterraneo inguruko herrialdeetara. Aitzindarien herrialdeetan dago garatuen, gainera. Gobernu guztiek erabiltzen dute generikoen industria dirua aurrezteko, eta esaten dute aurreztutako dirua beste gaitzak ikertzeko erabiltzen dutela.

www.berria.eus webgunea (2014-02-02) Testu moldatua.

berria

Egin testu-laburpena. Lehenik eta behin egin testuaren gidoia, eta jarraitu lehen emandako aholkuak. Idatzi gehienez 10 lerrotan.

Laburpena: egin autoebaluazioa

Orain erreparatu beheko galdetegi honi. Laburpen egokia egin duzu? Ea galdera hauetan zein puntuazio ateratzen duzun.

	1	2	3	4	5
1. Argi eta garbi adierazita dago gai nagusia zein den.					
2. Funtsezko ideia guztiak jaso ditut.					
3. Hari nagusiarekin zerikusirik ez zutenean, osagarri eta txikieria guztiak baztertu ditut.					
4. Zehatz egituratuta dut testua, neure erara, artikulua ordena orpoz orpo jarraitu gabe.					
5. Ez dut ezer errepikatu.					
6. Ideia eta paragrafoak ongi lotu ditut.					
7. Lotura hizkiak (hala ere; hau da; adibidez; beraz...) erabili ditut testuari kohesioa emateko.					
8. Artikuluaren berri izan gabe, irakurle batek erraz uler dezake nire laburpena.					
9. Testuan aipatzen direnak laburtu ditut, neure iritziak gehitu gabe.					
10. Luzera: laburpena eskatutakora egokitu dut.					

Erantzunak

Erreparatu gidoiari eta egin laburpena

(Gaur egun ikaragarri gehitu da sortu berri diren jokuen (makina txanpon-jaleak, bingoak...) menpe dauden pertsona heldu zein gazteen kopurua. Mendekotasun horretan, pertsona gainerako ohiko jardueretarako interesa galdu eta sozialki isolatzen hasiko da pixkanaka. Hala, jokoazale patologikoak, jokuari utzi ezin dionez, hainbat ondorio larri pairatuko ditu: ekonomikoak (zorrak ezin ordaindu), familiari dagozkionak (gezurrak esaten ditu), eta abar. Mendekotasun horren ondorioz, hurbileko pertsonengandik konfidantza galtzea ekarriko dio eta baita hainbat arazo sozial ere. Horrek guztiak depresioan erortzeko arriskua areagotu egingo dio, eta nola ez, egoera horren aurrean ezinbestekoa egingo zaio era bateko edo besteko laguntza jasotzea. Horrez gain, jokua uzteko geratzen zaion denbora hori bere buruari kalte egingo ez dion beste zerbaitekin bete beharko du.)

Osatu gidoia

«Munduko botika» deitzen zaio Indiari.

Patentea da zurrumbilo honen eragilea...

«Munduko botika» Munduko Merkataritza Erakundean...

Normalean, markako sendagaiak baino merkeagoak ...

(Indiak sendagai generikoen industria indartsua....

(Herrialde bakoitzak egile-eskubideak...

(Indiak, "Munduko botikak" patenteak ematean...

(Sendagai generikoak mendebaldean aspalditik garatu dira....